

ÖFVER-TORNEÅ

med HIETANIEMI, PAJALA, MUONIONISKA, KORPILOMBOLO och
KENGIS bruksförsamling.
(Norrbotten.)

Bland de Norrbottenssocknar, som ärkebiskop Jacob Ulfsson fick mottaga som förläning af svenska riksrådet 20 aug. 1482, uppräknas äfven *Tornö* med *Særkilax* som annex, det finska namnet på Öfver-Torneå kapellförsamling. I bref 20 nov. 1530 förordnade kon. Gustaf I, att *Serkelax* skulle som eget gäll vara skiljdt från Torne och utnämnde på samma gång khde i det nya pastoratet (KGR). Dess själfständighet torde rätt snart, sannolikt före 1539, blifvit upphäfd och själavården återtagits af prästerskapet i N.-Torneå. En af kapellanerna därstädes synes åtminstone i slutet af 1590-talet varit stationerad vid kapellet, till dess den definitiva skiljasmässan mellan församlingarna ägde rum på grund af kgl. resol. 20 okt. 1606. Däri föreskrefs, att den del af Öfver-Torneå socken, som återstod efter den samtidigt påbjudna afsöndringen af Torne lappmark till eget pastorat (Enontekis), skulle bilda särskildt gäll åt den redan utnämnde khden i Ö.-Torneå, samt att den, som förut varit khde öfver båda socknarna, endast skulle få behålla Neder-Torneå, (HSH 39, s. 222). De kungliga kommissarierna, åt hvilka den närmare regleringen af Lapplands kyrkliga förhållanden anförtratts, meddela i sin juli 1607 afgifna rapport, att pastoratskiftet ägt rum. Benämningarna Öfver- och Neder-Torneå socken förekomma redan i handlingar från 1500-talets förra hälft, men ännu på 1700-talet omtalas Öfver-Torneå stundom under sitt gamla namn Serchelachtij, så t. ex. i ett tingsprotokoll från år 1734. Församlingen benämnes ock *Matarengi*, efter namnet på socknens nuvarande kyrkby.

Det äldsta medeltida kapellet var byggt på ett näs å Kuivakangas byägor, helt nära en smal älfgren, som skilde fastlandet från Hapakylä holme. Från sitt besök därst. 17 dec. år 1600 har riksantikvarien Johan Bureus lämnat några värdefulla anteckningar.¹

I den berättelse, som den kgl. kommissarien Daniel Hiort 28 apr. 1606 ingaf till konungen, omtalar han bland annat, att Öfver-Torneå kyrka låg »sijdt och olägiligt för vathen skull, begynner och suårt bliffue nedrutten», hvarföre sockneborna hade i sinnet att bygga en ny kyrka på en ort längre söderut intill älfven benämnd *Hetenimme*. Farhågorna för sockenkyrkans riskabla läge besannade sig redan 1615, då Torneälfven vid den starka vårfloden tog en annan fåra och anställde stor förödelse i bygden samt bortförde kapellet med dess klockstapel och klocka. Ett nytt kapell uppfördes nu år 1617 vid foten af Säkivaara i Matarengi på en säkrare plats. Som bidrag till kyrkans byg-

---

¹ »Ther sågh jagh Träkappalet, som är S. Anders k(yrka) och sägz vara älder än Torne kyrkia, som är af steen. ther voro kors på kyrkegården, men i Torne klabbar medh små järnkors ofvan i. uti Trägolvet voro slagna små järnkors, ther voro 3 altar och många beläten, små fönster. Utan för bolgården (voro) stänger knut emellan för grimskäften skull. Prästen bodde siälf i rök stughu som och alle gemene böndren, men för väghfarande hadhe han som och andre the rijkaste stugur medh skorsten, glasf(enster) och bord och sänger» (*G. Klemming*), Ur en samlares anteckningar. Ups. 1883-86, s. 178. - Kapellänen herr Jören (*Georgius Henrici*, II, s. 58) ägde ett latinskt breviarium tryckt i Nürnberg 1485, och i kyrkan fanns ett exemplar af det ståtliga Missale Upsaliense, hvilket ärkebiskop Jacob Ulfsson låtit trycka i Basel 1813. Vid ofvannämnda besök inskref Bureus däri sitt namn.

gande beviljade kon. Gust. Adolf 28 okt. 1617 20 t:r spannmål och till dess pryddande tjänade en del af det gamla kapellets inventarier, som tillvaratagits vid älfstränderna. Märkligast var den rätt ansefulla samling medeltida träskulpturer, hvilka ärkebiskop Jacob Ulfsson förärat till kapellet och som först i senare tid framdragits ur sitt gömställe på kyrkvinden samt efter renovering 1921 åter kommit till heders. Bland de mer eller mindre defekta bilderna, polykromt målade, märkas en s. k. skåpmadonna med uppfällbara dörrar, en madonna med barnet, bilder af S:t Birgitta, S:t Olof, S:t Petrus, S:t Sebastian, S:t Laurentius, S:t Erik, en S:t Görangrupp, m. fl. Klockan från det gamla kapellet kom äfven till rätta och uppsattes i en ny stapel, men bortröfvades jämte andra värdesaker vid ryssarnes plundring af kyrkan i jan. 1717. Den större år 1688 inköpta klockan lyckades man då rädda undan fienden, men hon öfverläts till den efter kriget 1808-09 på finska sidan nybildade församlingen. Den år 1617 uppförda träkyrkan var 33 aln. lång och 16½ aln. bred med aftrubbade hörn, sakristia i nordost och vapenhus i väster. Sin nuvarande korsform fick kyrkan vid den 1736 fullbordade tillbyggnaden af korsarmar i norr och söder. Ny predikstol med bildhuggeri förfärdigades af Joh. Biskop från Kronoby i Österbotten 1737, ny klockstapel med genomgång till kyrkogården uppsattes 1768. Från tyska kyrkan i Sthlm inköptes 1779 dess kasserade orgelverk, som räckte till äfven för Hietaniemi kyrka. Efter en större restaurering återinvigdes Ö.-Torneå kyrka 11 okt. 1903 af kontr.prosten J. Nyman.

Två mil söder om moderkyrkan uppfördes 1617 ett träkapell i *Hietaniemi*, där pastoratets komminister stationerades fr. o. m. 1637. I löneregleringsresolutionen 25 juni 1869 bestämdes, att detta annex skulle afsöndras till konsistoriellt pastorat, hvilken reglering gick i verkställighet 1878 (se inledn. till *Hietaniemi*).

Dessförinnan hade en annan del af Ö.-Torneå pastorat, näml. *Pajala* annexförsamling, som bildats år 1725 och år 1783 sammanslagits med den bruksförsamling, hvilken uppstått vid det år 1643 i samma socken anlagda *Kengis* bruk. Där hade sedan 1655 funnits särskild brukspredikant, och Pajala fick år 1757 egen präst, hvilken betraktades som andre komminister i pastoratet. Utbrytningen af Pajala till själfständigt gäll ägde rum 1849 jämlikt kgl. bref 6 febr. 1828 (se inledn. till *Pajala*).

I den öster om Muonio älf belägna delen af Ö.-Torneå pastorat inrättades äfven ett kapellag, och den vid *Muonioniska* år 1788 uppförda kyrkan benämndes Gustaf Adolfs kapell. Den där anställda kapellpredikanten fick, då församlingen kom under ryskt herravälde 1809, behålla sin befattning, som 1812 ombildades till khdetjänst.

Vid 1854 års riksdag beviljade Rikets ständer 3,000 rdlr banko till uppförande af en kapellkyrka i *Korpilombolo* by, närmast afsedd för 22 byar inom Öfver-Torneå, Öfver-Kalix och Pajala socknar, samt 2,000 rdlr till inköp af prästboställe och ett årligt anslag af 400 rdlr till lönebidrag åt en kapellpredikant. Den kgl. förordningen om inrättande af detta kapellag, som skulle lyda under Öfver-Torneå, utfärdades 20 juni 1856. Genom kgl. bref 4 dec. 1903 bestämdes, att Korpilombolo skulle afsöndras till eget pastorat, hvilken reglering genomfördes 1 maj 1920. Kyrkan, som byggdes enl. en år 1856 fastställd ritning af Alb. Törnqvist och invigdes 1859, består af rektangulärt långhus med torn på ena gafveln och sakristia vid motsatta kortsidan.

I afsikt att förebygga, att befolkningen på svenska sidan skulle söka sig öfver till den på finskt område liggande kyrkan vid Turtola, utanordnade K. Maj:t 20 mars 1858 af riksdagen anslagna 5,000 kronor till uppförande af ett kapell i den svenska *Turtolabyn* i närheten af *Svanstein*, där ett mindre hammarverk år 1754 inrättats som afläggare till Kengis järnbruk. Det oansenliga lilla kapellet, som fullbordades 1865, undergår för närvarande en behöflig restauration.

I Öfver-Torneå moderförsamling har från 1 maj 1920 tillkommit en ny komministratur.

[Litt.: *Einar Bohlin*, Ur krönikeboken. Drag av Öfver-Torneå församlings historia (med afbildn. af kyrkan m. m.) (i Från bygd och vildmark. 1923, s. 44). - *Cornell*, Norrl. kyrkl. konst undre medeltiden, fig. 138, pl. VIII.]

KYRKOHERDAR.

1. **Pedher Petri** [1530] fick 20 nov. 1530 collation uppå Serkelax af kon. Gustaf I, hvilken på samma gång förklarar, att »sama Serkelax her epter skal wara skilt i frå Törne» (KGR). Med stor sannolikhet är han den klosterbroder med samma namn, som 1526 erhöll konungens tillstånd att begifva sig till Norrbotten för att till en början såsom kapellan hos khden Olof i Luleå ägna sig åt församlingstjänst. (Se II s. 220.)

Under sista tiden före Torneåpastoratets definitiva delning synes en af komministrarne åtminstone tidvis varit bosatt vid kapellet i Ö.-Torneå, så t. ex. *Georgius Henrici* år 1600 och *Marcus Thomæ* omkr. 1604.

2. **Henricus Michaelis Carelius** (1606-13), som tidigare varit krigspräst¹, blef af kon. Carl IX 25 sept. 1606 utnämnd till khde i Öfver-Torneå och erhöll 48 t:r kronospanmål i årligt underhåll förutom tionden². De kungliga kommissarierna, som åren 1606-07 hade i uppdrag att ordna förhållandena i lappmarken, rapportera i juli 1607³: »Hvad som sigh belanger om Öfre och Nedre Torne, så hafue wij skiffet dem uthj tuu, halfparten til her Knutt i Nedre Torne och den andre halfue partt til her Hendrich. Men efter her Hendrich finnes medh någre höge saker emot W(år) A(ller) N(ådigste) Konung och Herre, såsom Sochnenes Dombref skal uthwijse, derföre moste der förordnas en annen i staden (i stället). Om H. K. M:t teckes låthe Capellanen Her Marchus (? : Thomæ) blifue der qwarr, som der nu ähr och en tidlong tiensten uppehollit hafuer både för och seden Her Hendrich der heden förordnett wart, effter Her Hendrich ähr mycket swag i halsen och munnen, så at munnen är bortrutin innen til och halfue leppen bortfallin, får och derföre inthet skickeligit mål framföre. Af hwad sådant hafuer sig förorsakat må han wette sielff och sig i alle saker, som wij effter ransakningen hafue emot honom försware.» Khdens namnteckning förekommer bl. a. under 1610 års tiondelängd. »Anno 1613 afsomnade

¹ *Leinberg*, Handl. rör. Finska kyrkan, 2, s. 90.

² *Waaränen*, Saml. af urkunder, 2, s. 258.

³ Handl. rör. Skand. hist. 39, s. 251-52.

D. Henricus i Öfver-Torneå, och hans begrafning stod festo annunciationis. Mariæ (25mars).

3. **Marcus Thomæ Nylandus** (1614-20) undertecknar såsom kapellan i Torneå odelade pastorat mantalslängden för år 1606, enär khden för tillfället var dragen söderut, och synes åtminstone tidtals varit bosatt i Öfver-Torneå. När kapellborna därstädes, under åberopande att de »allt-för få tider om året få höra Guds ord och att många människor dö bort utan skäl och skriftermål, för än de någon präst till sig bekomma kunna», genom kgl. kommissarien Dan. Hjort i apr. 1606 framförde sin önskan om egen khde, begärde de »samptligen her Marcum, som der tilförende på någre åhr haffuer waritt Capellan». Khdetjänsten besattes emellertid då med herr Henr. Michaelis, och först efter dennes död vann herr Marcus Thomæ sin befordran, med förbigående af den nu som aspirant äfven uppträdande kapellanen i församlingen Marcus Anundi, samt tillträdde som pastor härst. 1614. Under följande års afkortningslängd, däri kyrkans vinkorn är upptaget till 3½ t:a, har khden tillfogat: »Gudh giffue wij finge hos höge öfverheten mher wijnkorn, som wij wäl behöfde». Han undertecknar 3 juli 1620 socknens boskapslängd men torde ej långt därefter aflidit, ty längden för följande år är vidimerad af pastor i Neder-Torneå.

4. **Nicolaus Philippi (Falk)**¹ [1625-38] är uppförd som khde härst. först i kvarntullslängden år 1625, men torde hitkommit några år tidigare. Enligt ett aftal 21 juli 1629 anslogo Kuiväkyläborna åt khden 3 lass hö af en till deras by hörande uppgrundningsholme i älfven. Om hösten 1636, då khden inbergat sin skörd och årstionde, råkade han ut för en grym, häftig vådeld, därvid hela prästgården med ladugård och innandöme blef i aska lagd, så att han föga ting berga kunde. I anledning häraf efterläts honom fattig prästman till hjälp och upprättelse med K. M:ts nådiga behag 2 års frihet från prästbordstaxan räknadt från 1638 enl. landshöfding Stellan Mörners resolution 18 apr. 1638. (K. A. kopiebok). Khden synes ha aflidit under senare delen af år 1638.

Hos konsist. begär prosten i Luleå Andreas Canuti 10/3 1639 ett extra nådår för khdens änka, enär hon sitter i stor skuld på grund af de å den nyligen brunna prästgården nedlagda kostnaderna och den sistledne sommar affrusna årsväxten. Domkap. bifaller 24/4 denna ansökan, »så framt pastor futurus är därmed tillfreds». Änkan befriades äfven från utlagorna för 1640, hvilka uppgingo till 60 dlr 7 mk 11 pgr. (ULA Gefleborgs läns landsbok.)

¹ *Tunæus* anger hans namn oriktigt *Nicolaus Theodori*.

5. **Nicolaus Nicolai Ulopolitanus** (1641-76), f. i Uleåborg, kapellan härst. 1637 och vakanspräst 1639. Prosten And. Canuti skriferver 10 mars 1639 till Upsala domkapitel, att han förnummit att herr Nicolaus, Nicolai erhållit kollationsbref till Ö.-Torneå, att han där för khde skall insatt varda. Vid prästmötet i Hsand febr. 1664 pliktade pastor i Ö.-Torneå. 6 rdlr för förfallolös frånvaro, han hade aldrig iakttagit inställelse vid någon föregående synod. År 1666 d. 15 mars klagade Kuiväkyläborna på tinget, att 5 grannar i samma by hade, de andre ovetande, upplåtit hela den ofvannämnda (se khde 4) holmen åt herr Nils i st. f. den 3:dje part, som de 1629 tillerkänt företrädaren; 2/3 delar vilja de unna honom. Rätten resolverar, att pastor behåller uti samma holme så mycket, som med skäl bevisas och han må njuta lika mycket som hans antecessores. Uppgifves ha dött 1676 och varit gift med företrädarens dotter.

Barn, hvilka antogo namnet *Tornberg*: *Anders*, efterträdare här, sist khde i Kautokeino; *Johannes*, f. 1640, khde i Ö.-Torneå n. 8; *Israel Nilsson*, stadd på sjöresa till Sthm, hade gjort landsköp och pliktfälldes i Torneå stad 28/8 1657; 2 döttrar, icke namngifna, upptagas i 1655 års kvarntullslängd.

6. **Anders Tornberg** (1677-80), son till företrädaren, är säkerligen den Andreas Nicolai Tornensis (Both.) hvilken inskrefs som stud. vid Upsala univ. 3 juli 1651, präst. 1655 till brukspred. i Kengis (se nedan), khde i Öfver-Torneå 1677, men efter 3 år förklarad förlustig ämbete och tjänst. Återfick prästämbetet och blef 1682 pastor i *Kautokenio*.

7. **Martinus Joh. Kempe** (1682-86), f. 1 maj 1630, förmodligen son till 1:ste komm. i Neder-Torneå Joh. Kempe n. 5. Stud. i Upsala 20 nov. 1645, präst. 1651 i sitt 21. år, kapellan i N. Torneå 1653-75. Efter skolmäst. i Torneå Hans Sandmans död hade han gjort upp med änkan att få förestå nådåret, men den nyutnämnde skolmäst. J. Halsius tog vikariatet. Utn. till pastor i Juckasjärvi 1675 och efter 6 års tjänst därst. till khde i Öfver-Torneå 1681 med tilltr. 1682. Han klagade hos landshöfd. Hans H:son Clerck, att åborna i Pajala, Tärendö och Muonioniska icke ville erkänna honom, utan herr Michaellem Constenium (predikanten vid Kengis bruk) för sin rätta khde, hvarpå landshöfdingen i bref fr. Umeå 28 mars 1682 svarade: »Så måtte han igenom visitation och examen bewijsa sikh wara deras Pastor, ty hr Michael är allenast deras Cappelan och icke kyrkioherde». (Finska N.-Torneå ka.) Kempe fick af K. Maj:t 5 dec. 1682 frihet på sitt hemman Haparanda uti sin och hustruns lifstid. Afled 11 febr. 1686 och begrofs i kyrkans kor, där ett enkelt epitafium öfver honom, en svart tafla med latinsk inskrift i guld, uppsattes.

G. m. *Malin Filipdotter*, efterlefvorska, skänkte 2 ljusplåtar till Ö.-Torneå kyrka 25/12 1688.

En son *Mårten*, f. 1653, 1:e komm. i N.-Torneå, n. 10.

8. **Johannes Nic. Tornberg** (1687-1717), f. 1640, son till khden härst. Nicol. Ulopolitanus. Stud. i Upsla nov. 1660, disp. pro ex. 19 nov. 1664, prästv. till adj. i Öfver-Torneå 1666, utsågs af superintend. P. Steuchius till komm. i N.-Torneå 1668, men hade såsom sin faders medhjälpare svårt att komma lös från Ö.-Torneå; komm. i Hietaniemi 1670, pastor i Kautokeino 1675 (II, s. 71), fick därifrån transport till Juckasjärvi pastorat 1682 samt tillträdde som khde i Öfver-Torneå 1 maj 1687. I jan. 1717 plundrade en ströfkår ryska kosacker församlingens kyrka, och khden blef så illa handterad och slagen af dem, att han två dagar därefter afled. Orsaken till våldsdådet var, att han ej ville uppenbara hvar kyrkans silfver undangömts. Ännu bevaras i kyrkarkivet den spanskrörkäpp, hvarmed misshandeln föröfvades. Sonen Isak upprättade 20 maj 1717 en förteckning öfver hvad ryssarne bortröfvat ur kyrkan.

G. m. *Brita Curtelia*, dotter af komm. i Hietaniemi Isak Curtelius.

Af barnen: *Johan*, f. 29/1 1670, khde i Juckasjärvi n. 5; *Isak* f. 1677, faderns adj. 1706; komm. i Hietaniemi, se nedan; *Henrik*, f. 1678, 2:dre komm. i N.-Torneå n. 11; en dotter.

Tr.: De notitia et nominibus Dei, præs. *J. Edenius*. Ups. 1664.

9. **Erik Olofsson Brunnus** (1718-41), f. 1 nov. 1660 i Gudmundrå, bondson från Brunne by. Inskrefs i Hsands gymn. ht. 1678 och blef 1682 stud. i Åbo, där han fick plats som informator åt sedermera prostten i Sunne W. Wargentín, hvilken var son till en rådmán där i staden; prästv. 1688 till adj. åt superintend. Steuchius i Säbrå, utn. till 2:dre komm. i Neder-Torneå 1691, tilltr. 1692. Den 9 aug. 1718 upplöstes i Hsands domkapitel K. Maj:ts fullmakt, dat. Haga vid Eda skans 22 juli 1718, för kapellánen hr Ericus Brunnus att vara khde uti Öfver-Torneå efter den aflidne khden sal. hr Johan Tornberg. »Den nåd, som hr E. Brunnus härmedelst är vederfaren varder honom med nästa post kungjord med tillsägelse, att han ofördröjeligen sig till Ö.-Torneå förfogar att taga i akt församlingens skötsel.» I mars 1722 begärde han att få till adjunkt dåvar. past.adj. i Sunne Michael Wijkman, som var mäktig finska språket, men dennes afresa fördröjdes nästan ett helt år, emedan det var svårt att få någon, som försträckte honom respengar. Konsist. skref till Brunnus 31 jan. 1723 och frågade, om han vidare behöfde denne Wijkman eller kanske hellre ville afvakta att få sin son Olof till medhjälpare. Khden föredrog det senare och hans ansökan härom behandlades i konsist. 7 okt.

1724. Mich. Wijkman mottog i stället predikantsysslan i Kengis. Brunnius förnyade 29 maj 1728 en förut framställd begäran, att Alkula by om 28 grannar måtte få öfverföras från Hietaniemi till moderförsamlingen som ersättning för de 60 rökar, hvilka kommit under den vid Kengis bruk nybyggda kyrkan, hvarigenom moderkyrkan blifvit af svagare villkor än annexan. Dessa 28 grannar önskade förflyttningen, enär halfparten af dem hade mindre väg till moderkyrkan än till Hietaniemi. Konsist. fordrade, att khden skulle anskaffa församlingarnas och Alkulabornas skriftliga utlåtelse i denna fråga. Khden Brunnius skänkte 1735 en mässingljuskrona till Ö.-Torneå kyrka. Aflod 16 jan. 1741, något öfver 80 år gammal.

G. i mars 1698 m. *Barbara Björn*, f. 16/8 1677, dotter till rådman Lars Björn i Luleå, d. i Ö.-Torneå 25/3 1738.

Af barnen: *Olof*, f. 1700, 1:ste komm. i N.-Torneå n. 14; *Erik*, f. 1/10 1706, faderns eftertr. här, sedan khde i N.-Torneå.

10. Mag. **Erik Er. Brunnius** (1741-62), företrädarens son, sist khde i *Neder-Torneå* n. 16.

11. **Isak Is. Grape** (1763-83), f. 15 nov. 1720 i Neder-Torneå, son till khden i Öfver-Kalix Isak Grape. Inskrefs underårig jämte sina bröder Salomon och Olof vid Upsala univ. 25 sept. 1734, alla under stud. P. Fisks enskilda undervisning. Våren 1744 hade han af Hsands konsist. erhållit tillstånd att få prästvigas, men då han 23 maj s. å. inställde sig, kunde han där ej ordineras, enär præsul aflidit, hvarför han erhöll konsistoriets rekommendation till prästvigning af någon biskop å de södra orterna. Efter återkomsten pastorsadj. i Juckasjärvi, tillika missionär därst. 1746 och skolmästare 1752. Då hans medsökande till kapellansbefattningen i N.-Torneå Christian Antman gjort sig förlustig sitt rum på förslaget, befallde K. Maj:t 6 nov. 1760 att fullmakt skulle utfärdas för Grape å den sökta tjänsten (Hdpr. 3/12 1760). Aflade jämte brodern Salomon past. ex. 21 juli 1762, hvarvid bröderna visade prof på vacker och försvarlig insikt i sina studier. Efter behörigt val utn. Isak Grape till khde i Öfver-Torneå 23 mars 1763, och uppmanades att ofördröjligen antaga tjänsten. Det var under Grapes ämbets tid, som en andlig rörelse, i viss mån en föregångare till Læstadianismen, spred sig från Neder-Torneå uppefter älfvalen och särskildt inom Öfver-Torneå församling vann stor tillslutning, men äfven kom mycken oro åstad. Genom khdens och hans adjunkt Nils Viklunds plikttrogna verksamhet och väckande förkunnelse var jordmånen väl beredd. Rörelsen tog sig dock här, liksom den i Lill-

herrdal samtidigt uppkomna, öfverdrifna uttryck genom uppträdande extatiska botpredikanter, hvilka försatte åhörarne i paroxysmer och hysteriska tillstånd med tungomålstalande, anfall hvaraf de träffades äfven under åhörande af gudstjänsterna i kyrkan, hvilka härigenom betänkligt stördes. I samförstånd med Viklund föredrog Grape att, medan sådant pågick, göra uppehåll i predikan och genom kraftiga förmaningar söka afstyra oarterna. De insände 1 aug. 1774 till Hsands domkap. en anmälan om saken, men erhöilo ej något svar på sin begäran om förhållningsorder i händelse rörelsen skulle fortfara och vinna ökad utbredning. Domkapitlet liksom de världsliga myndigheter, hvilkas ingripande påkallats, voro snarast böjda att skjuta skulden på prästerna själfva och anse företeelsen som en följd af en för sträng lagens förkunnelse. I oförtjänt dålig dager kom deras sätt att söka dämpa oron naturligen att framstå under de förhör, som anställdes med några af rörelsens ledande personer och till följd af de beskyllningar för undfallenhet, som deras ämbetsbroder och hätske antagonist komm. And. Wikman riktade mot dem. Efter officiell undersökning af en af konsist. förordnad kommission i början af dec. 1775 och en den 23 juni 1776 hållen visitation af prosten Brunnus i N.-Torneå drogs saken inför världslig rätt, och i det af Ö.-Torneå häradsrätt d. 21 dec. 1776 afkunnade utslaget dömdes Grape att för tillvitade tjänsteförseelser plikta 1000 dlr samt att af konsist. få allvarsam varning att hädanefter med mera nit och sorgfällighet sköta sin anförtrorde hjord etc., ett så mycket orättvisare omdöme, som det var just dessa egenskaper, som karakteriserade hans gärning som khde. Han lät emellertid saken bero och erlade böterna med delvis upplånta medel, hvilka icke voro gäldade ännu vid hans död 22 juli 1783. Wiklund, mindre försiktig och frimodigare, fick uppbära hufvuddelen af anklagelserna, att ordningen i församlingen blifvit störd, men den afsättnings- och förvisningsdom, som fälldes öfver honom, öfverklagades och blef af K. M:t omsider efter 3 år alldeles upphäfd, och han slutade sin bana som komm. i Neder-Torneå (se II, s. 263). Hvad själfva rörelsen beträffar hade den, enl. en skrifvelse från Grape 20 mars 1779, då i det närmaste upphört, men det andliga uppvaknande, som utgjorde förutsättningen för densamma, har med växlande intensitet lefvat kvar till våra dagar. En utförlig skildring af denna religiösa strömning lämnar prosten *C. J. E. Hasselberg* i sin förtjänstfulla synodalafhandling: *Norrländskt fromhetslif*, s. 283 och följ.

G. i febr. 1750 m. *Margareta Fjellström*, f. 1727, dotter till prosten Pehr Fjellström i Lycksele och Margareta Burman. Erhöill dubbla nådår 1784 och afled i Mattila by 11/4 1807, efterlämnande 7 barn, 36 barnbarn och 7 barnbarnsbarn. (Inr. Tidn. 1807 n. 45.)

Barn: *Per*, f. 9/1 1752, pastor i Juckasjärvi; *Isak*, f. 23/12 1752, d. 28/3 1853; *Sofia*, f. o. d. 1754, *Erik*, f. 4/4 1755, khde i Enontekis (Karesuando), sedan i N.-Kalix; *Anna Margareta*, f. 1756, g. m. expeditionsfogden och sockenskrifvaren Zach. Hackzell, d. 1785; *Catharina*, f. 1757, g. m. häradsskrifvaren Isak Curte-lius, d. 1823; *Eva Christina*, f. 1759, g. m. komm. i Pajala Henrik Tornberg, se nedan; *Isak*, f. 1764, kommiss.landtm. o. kronofogden i Torne lappm., d. 5/10 1836 i Ö.-Torneå; *Ulrika*, f. 19/5 1766, g. m. kronofogde i N.-Torneå, Jonas West-berg, d. 26/5 1845; *Johan Arendt*, f. 1768, kateket, bodde som nybyggare å egen gård Maunu, ½ mil ofvan kyrkan i Enontekis vid Kögämäälffven, d. 1812; *Magda-lena*, f. 1774, ogift, d. 29/1 1849.

Tr.: Mag. *Joh. Qvirsfeldin*, Taiwallinnen Yrtti-tan-Seuran etc. (Himmelska örta-gårdssällskap) [öfvers. af J. Grape anon.] Sthm 1779, utkom i flera uppl.

12. **Jakob Turdfjæll** (utn. 1784), 1:ste komm. i Neder-Torneå, i okt. 1784 utn. till khde i Öfver-Torneå, men afled före tillträdet, se *Neder-Torneå*.

13. **Olof Sandberg** (1788-1805), f 1735 i Neder-Kalix, son till bonden Jöns Olsson i Börjelsbyn. Stud. i Upsala 30 okt. 1754. På undfången kallelse af brukspatron Abr. Steinholtz blef han, efter i Hsand 27 juni 1761 aflagd prästex., af biskop Kiörning prästv. i Sthm till predikant och skol-mästare vid Kengis bruk, erhöill 12 apr. 1775 fullmakt som pastor i Juckas-järvi (II, s. 49) och utnämndes till khde i Öfver-Torneå 1787, med tilltr. 1788. Under sin 13-åriga tjänstgöring i Juckasjärvi påbörjade han och därv. skolmästaren Per Grape en utdikning af Sarvojervi träsk, ett företag, som fullföljdes af eftertr. khden därst. Dan. Engelmark 1790. Till de finska församlingarnes tjänst hade Sandberg till finska öfverflyttat några af D:r Fresenii traktater och anhöll 1769 hos konsist. att få öfversättningen gran-skad af någon af de khdar, som vore språket fullt mäktige, så äfven år 1771 beträffande sina öfversättningar af Ol. Rönigks traktat om christe-liga barns uppfostran och Tankar om husbönders och tjänares skyldigheter samt Herm. Franckes Trosbekännelse och Förklaring öfver Fader vår. Dessa senare arbeten synas emellertid ej blifvit befordrade till trycket. Sandberg afled här i Öfver-Torneå af slag 12 mars 1805.

G. 1) 1770 m. *Sophia Læstadia*, f. 16/10 1742, dotter till pastor Joh. Læsta-dius i Arjeplog, d. 1789.

2) m. *Brita Helena Elfving*, f. 1746 i Kemi, dotter till kapellanen i Uleåborg Jacob Elfving och Maria Gisselkors samt änka efter khden Erik Castrén i Kemi.

Barn: *Anna Catharina*, f. 19/4 1771 i Pajala, g. 18/6 1801 m. rektorn i Piteå skola Lorenz Gadd; *Sara Maria*, f. 1772, g. 1801 m. provinsialläk. d:r Henrik Deutsch, änka 1838, d. i Torneå 30/12 1842; *Sophia Johanna*, f. 6/2 1776, v. på Cathrineholm, N.-Torneå, 7/10 1806 m. löjtn. v. Västerbott. regem. Magnus Fredr. Clementeoff, änka 1837, d. 26/6 1861 på Björkfors, N.-Kalix.

Tr.: *J. Ph. Freseniusxen*, Omantunnon kysymixet (Samvetsfrågor, öfvers. till fin-ska) af *Olof Sandberg*. Sthm 1770.

År 1805 d. 14 aug. utfärdade Hsands konsist. ett cirkulär (n. 174) med följande tillkännagifvande: »Till Öfver-Torneå tager icke ansökningstiden sin början, förrän förevarande frågan om pastoratets delning af K. Mjt i nåder blifvit afgjord». Men så kom ryssen och delade pastoratet på ett oförtänt, mindre nådigt sätt. Curam gerens under vakansåren 1806-12 var Salomon Antman, sist prost N.-Torneå.

14. **Johan Wijkström** (1812-42), f. 17 apr. 1761 i Rutvik, Neder-Luleå, son till f. d. korpralen, häradsdomaren Per Persson Dryg. Inskrefs i Hsands gymn. ht. 1778, stud. vid Upsala univ. 1782, prästv. 16 juni 1787 kallad af khden O. Hamrén till past.adj. i Öfver-Kalix, nådårs-pred. vid ena sacellanien i Neder-Torneå 1791 och befullm. komm. därst. 18 apr. 1792, past. ex. 1809, utn. till khde i svenska andelen af Öfver-Torneå pastorat 4 jan. 1812, kontr.prost öfver Västerbottens 4:de kontr. 27 jan. 1813. Opponent vid prästmötet i Piteå 1819. Ledamot af Bibelsällskapen i Sthm, Hsand och Uleåborg samt Evangel. sällskapet i Åbo. Afled 28 juli 1842.

G. 1) m. *Brita Catharina Hamrén*, f. 24/6 1772, dotter af prosten Ol. Hamrén i Löfånger;

2) m. *Agatha Montin*, f. 22/7 1771, dotter till kapellanen i Kemi Michael Montin och Susanna Fellman, d. på Laurila hemman i Kemi 25/2 1860.

Barn i förra gifftet: *Brita Catharina*, f. i Ö.-Kalix 14/5 1790, d. 13/8 s. å.; *Per Olof Wikström*, f. 15/9 1793 i N.-Torneå, fil. mag. 1818, jur. utr. kand., auditor v. Västerb. regem., prästv. 1836, khde i Finska förs. i Sthm, d. 29/6 1851; *Johan Erik*, f. 26/7 1796, stud. i Upsala 1820; *Christina Catharina*, f. 1797, g. 1/8 1820 m. adj. härst., sedan pastor i Juckasjärvi Ingemar Lindstedt; *Carl Gustaf*, f. 20/2 1800, komm. i Hietaniemi, se nedan.

Pajala afskiljdes efter prosten Wijkströms död till särskildt gäll.

15. **Isak Wihelm Bucht** (1845-77), f. 11 aug. 1801, äldste son till organisten i Hietaniemi Gustaf Bucht och Brita Johansdotter. Stud. i Upsala ht. 1824, prästv. 15 juli 1825 till past. adj. i Neder-Torneå, utn. kollega i Haparanda skola 4 dec. 1833, förestod rektorssysslan därst. från 1 febr. 1835 till slutet af vt. 1836.; komm i Öfver-Kalix 1 febr. 1837, t. f. pastor därstädes vid khde Ch. Almqvists död 1843 till 1 maj 1845; utn. khde i Öfver-Torneå 23 juni 1845 med tilltr. 1 juli s. å., kontr.prost i Västerbottens 4:de kontrakt 13 aug. 1856. I en minnesteckning vid 1883 års prästmöte i Hsand skildras den gamle prosten såsom väl ej utrustad med några lysande egenskaper men som en plikttrogen och vördnadsvärd man, för hvilken t. o. m. de hätska Læstadianerna måste hysa aktning och hvilken vid skötandet af sitt vidsträckta prosteri städse iakttog utmärkt ordning och punktlighet. Gästfrihet rådde i hans vänliga herdatjäll. Han afled 14 okt. 1877. LVO 1873.

G. 1828 m. *Brita Greta Hæggman*, f. 12/7 1804, d. 15/8 1864.

En dotter: *Margareta Vilhelmina (Mina)*. f. 16/9 1829 i Haparanda, g. 24/8 1854 m. postmästaren och bankkassören därst. Abraham Montell, d. 12/12 1909.

16. **Pehr Olof Grape** (1879-94), utn. khde i Öfver-Torneå 3 mars 1879, tilltr. s. å., sist khde i *Neder-Torneå* n. 20.

17. **Johan Petter Wallin** (1894-1928), f. 31 dec. 1839 i Öfver-Torneå, föräldrar: bonden Karl Gustaf Wallin och Maria Isaksdotter. Af-lade folkskollärarex. i Hsand 6 juni 1867; med nådigt tillstånd befr. från akad. examina 17 juli s. å., afl. han prästexamen 27 dec. s. å. och prästsv. 29 s. m. till adj. åt prosten Bucht i Öfver-Torneå med särskildt afseende på den honom åliggande skyldigheten att uppehålla den lediga komministaturen i Hietaniemi; v. kapellpred. och vik. folkskollärare i Korpilombolo 26 febr. 1868 samt förordn. 17 apr. 1872 att tillika biträda prosten Bucht; befullm. kapellpred. i Korpilombolo 25 aug. 1873, tilltr. genast; förordn. 8 juli 1874 att 2 mån. bestrida pastoralvården i Öfver-Kalix, erhöill med befrielse fr. past. ex. nådigt tillstånd att söka finska pastorat 9 juni 1876; förordn. 11 aug. 1881 att från 1 jan. 1882 t. v. bestrida kapellpred.-tjänsten i Tarendö; folkskoleinspektör under åren 1887-92, uppehöll sistn. kapellpred.-tjänst 25 maj 1887-31 aug. 1888 och 21 juli-20 aug. 1893; befullm. khde i Öfver-Torneå 9 juni 1894, tilltr. 1 juli s. å. Afled här 9 juni 1928 ss. senior bl. prästerskapet i Luleå stift, 89 år g.

G. 22/11 1868 m. *Maria Henrika Lindbäck*, f. 26/9 1841 i N.-Kalix, dotter till snickaren Olof Lindbäck och Anna Margareta Boström, d. 16/4 1910.

Barn: *Axel Theodor*, f. 15/12 1869 i Korpilombolo, lärare vid statens folkskola i Ö.-Torneå; *Johan William*, f. 6/5 1871, khde i Karl Gustaf 1910, d. 21/3 1926; *Petter Hjalmar*, f. 19/2 1873, grufarbetare i N. Amerika, d. genom olyckshändelse 10/9 1908; *Gunnar Waldemar*, f. 20/5 1876, stud. extra länsman, kassör; *Anna Maria*, f. 8/7 1877, g. 1/5 1897 m. handl. Johan Petter Hietala, Ö.-Torneå; *Signe Henrika*, f. 5/1 1879, g. 30/8 1907 m. Olof Gustaf Malmberg, distriktskassör vid statens järnvägar.

Tr.: Enl. offentligt uppdrag öfversatt till finska: *C. O. Roos'* Biblisk historia för folkskolor, hvaraf 2 upplagor utkommo. - d:o *L. G. Lindströms* Biblisk historia, utkom 1884, 1888. - d:o *C. T. Odhners* Lärobok i fäderneslandets hist. 1892. - d:o *J. Bäckmans* Biblisk historia jämte åtföljande kyrkohist. öfversikt.

KOMMINISTRAR (från 1637 stationerade) i HIETANIEMI.

1. **Marcus Amundi** (1609-14). På khden Henr. Michaelis an-hållan om en komminister sändes denne till Öfver-Torneå från Åbo stift, enär i Upsala stift ingen stod att finna, som behärskade finska språket, och han blef såväl af pastore som hans åhörare här antagen 1609 samt fick

sedermera löfte om församlingens förord till pastoratet efter den sjuklige och åldrige khdens död. Under den tid han här tjänstgjorde inträffade, att det norrländska krigsfolket år 1610 skulle företaga en expedition till Cuolhws (Kola) i Ryssland. Då blef han enligt sin egen berättelse¹ med hugg och slag tvingad att medfölja, förmodligen äfven som tolk, sammaledes också följande år, men fick för sin tjänst hvarken penningar eller kläder. När Västerbottens knektar år 1612 skulle marschera till Jämtland sjuknade en del i Hernösand. Genom bref från prosten Johannes Blanchovius i Umeå fick han order att begifva sig till Hsand och besöka de sjuka, som där voro. Han tillägger: »Jag fattigh man hafver således varit i oro och vedermodo, så länge jag var i Ubsala sticht». Vid pastor Henriks begrafning festo annunciationis Mariæ år 1613 tillfrågade komm. församlingen på kyrkvallen, om de hade lust att begära och antaga honom till sin kyrkoherde igen, de svarade ja och han fick till bekräftelse de förnämstes bomärken. Som han var ensam tjänstgörande präst och icke kunde lämna församlingen utan Guds ord, reste han ej omedelbart till Upsala, enär menföret äfven lade hinder i vägen, men i juli månad begaf han sig sjöledes dit ner. Vid uppvaktningen hos ärkebiskopen fick han besked, att D. Marcus Thomæ, komminister i Neder-Torneå, skulle blifva pastor. Han fick emellertid rekommendationsbref till biskopen i Åbo, utnämndes 1614 till komminister i Kemi och tillhör icke vidare de svenska stiften. Äfven i Finland hade han många motgångar i befordringsväg, hvilket framgår af den berättelse, han inlade till K. M:t omkr. 1635.¹ I Kemi stannade han till 1618, då han blef pastor i Carlö, synes år 1625 åter varit anställd i Kemi, erhöll 1633 Eura pastorat och blef slutligen 11 juni 1636 khde i Urdiala.

2. Dn. **Thomas** [1629-31], sacellan, är såsom gift uppförd i sockenlängderna för dessa år.

3. **Nicolaus Nic. Ulopolitanus** [1637-39], se khdar i *Öfver-Torneå* n. 5.

4. **Samuel Simonis Myliander** (1639-45), f. 1610, son till 2:dre kapellanen i Neder-Torneå Simon Olai Myliander. Stud. i Upsala 8 febr. 1631. Den 10 dec. 1638 ordinerades han af ärkebiskopen och fick 6 apr. 1639 en commendation till Dn. Nicolaum pastorem i Öfver-Tårne, att han skall honom för sin ordinario comministro antagha (Udpr.). Honom anförtroddes 1640 äfven uppsikten öfver Kemi lappmark med skyldighet att dit uppresas vissa tider på året. Han brukade liksom efterträdaren

¹ Tryckt i Handlingar rör. Finska kyrkan och prästerskapet, utg. af *Leinberg* II, s. 90 ff.

ett hemman i Armasari. I Upsala domkapitel upplästes 9 dec. 1646 M. And. Canuti præpositi i Luleå skrifvelse, dat. 14 nov., förmäländes att saccellanus dn Samuel Simonis i Öfver-Torne vid pass ett år sedan är dödh blefven, och högnödigt är, att en med första tillförordnas, och i synnerhet begär han Isacum Clementis af Åbo sticht, som nu för denne tiden är här i Ubsala och studerar. Herr Samuel synes sålunda ha dött mot slutet af år 1645.

G. m. *Brita Anundsdotter*, på Tulkila, omg. m. efterträdaren.

5. **Isacus Clementis Curtilius** (1647-70) från Österbotten, kom från Åbo akademi och inskrefs vid Upsala univ. 31 okt. 1645. I Upsala domkapitel talades 14 apr. 1647 om ordinandis, näml. om Oestano, then H(ans) G(refl.) N(åde) Her Linnart Torstensson begärt, och Isaco Clementis, som fordras til Öfver-Torneå lappmark, och emedan ingen wtvägh är thetta undwijka, blef enhelleligen bewiljadt at dessa blifwa ordinerade. Som komm. härst. låg han i tvist med sin pastor om lönen, klagade att ej ha bekommit mer än 10 t:r och 6 rdlr, men fordrade 12 t:r och 13 dlr s:mt. Konsist. förklarade, att han ej skall hafva mer än han fått, »ty att det ähr ett svagt sädesgåld». (Hdpr. 28/2 1664.) Vyrdig cappellanen hr Isach Curtelius kärade 27 mars 1667 till Päckila-bönderna om en holme (Pappilansältinge uppgrundning), som socknen hade honom såväl som hans successorer förärat och skänkt. (Eccl. bost. 4, s. 265.) Lär ha aflidit år 1670.

G. m. *Brita Anundsdotter*, änka efter företrädaren, d. 1685. Hietaniemi kyrka fick för klockringningen efter henne 6 rdlr.

Barn: *Anund*, komm. här i Hietaniemi; *Brita*, g. m. khden i Ö.-Torneå Joh. N. Tornberg; *Margareta*, g. m. hemmansägaren Salomon Arendtson Grape på Nautapuodi, båda dd. i okt. 1742, begrafna 7/11 s. å; *Clemens*, f. 1654, d. 28/4 1733; *Isak*, f. 1658, d. 2/12 1742.

6. **Johan Nic. Tornberg** (1670-75), khde i *Öfvertorneå* n. 8.

7. **Anundus Isaci Curtilius** (1675-1717), f. omkr. 1650 i Hietaniemi, son till komm. härst. Is. Clementis. Stud. i Upsala 31 okt. 1670, prästv. 1674 till första khde i Kautokeino församling vid dess afsöndring från Torneå lappmark. Eftersom hvarken kyrka eller prästbord fanns där vid hans ankomst, fick han fara omkring och predika i lappbyarna. Själfbodde han i Masi vid Altenälf och återvände efter endast en vinters tjänstgöring däruppe för att blifva komm. i sin födelsesocken Hietaniemi. Vid synoden i Piteå 10 febr. 1697 utsågs herr Anund i Öfver-Torneå till respondens vid nästkommande prästmöte i Piteå. Han afled 1717. Till Hieta-

niemi kyrka hade han för sitt grafställe redan före 1688 gifvit en altartafla »med conterfeyarearbete».

G. 1) m. *Christina Swan* från Österbotten;

2) m. *Anna Olofsdotter*, d. i Torneå 10/12 1727, 61 år.

Barn i förra giftet: *Clemens*, stud. i Upsala 1702, disp. »de fletu» 1708, komm. i Finska församlingen i Sthm 1711, sökte Ö.-Torneå pastorat 11/4 1717; *Henrik*, handl. i Torneå, d. därst. 19/2 1767, 84-årig; en dotter omnämnd 1703; *Sven*, d. i Öfvervojjakkala, N. Torneå 16/11 1769, 72-årig.

8. **Isak Joh. Tornberg** (1718-43), f. 1677 i Kautokeino, son till khden i Öfver-Torneå n. 8 Joh. N. Tornberg. Stud. i Upsala 10 okt. 1698, prästv. till adj. hos fadern i Ö.-Torneå 1706, brukspred. i Kengis 1710. I bref 23 apr. 1716 anhöll han hos Hsands konsist. att få förrätta gudstjänsten i Hietaniemi och blef här kapellan 1718. Prosten Abr. Fougat anför i en visitationsakt för år 1736, att komm. Isak Tornberg icke bor på det af K. Maj:t och kronan honom nådigst förunte kapellansbostället vid Hietaniemi kyrka, utan långt därifrån på sitt eget hemman, hvarigenom ofta tilldraga sig mässfall, gudstjänsten öfver ordentliga tiden utdrages, och när församlingen hans tjänst nödigast omtränger, den då ej står att erhålla (Hdpr. 15/6 1737). Afled i sept 1743. En berömlig prästman.

G. m. *Magdalena Kempe*, dotter till 1:ste komm. Mårten Kempe i N. Torneå, n. 10.

Barn: *Johan*, f. 25/7 1709, sockenskrifvare, d. 16/6 1771; *Abraham*, stud. 1729, hemmansägare; *Margareta*, f. 1711, g. 1740 m. khden i Utsjoki Anders Hellander, d. i Hietaniemi 21/2 1767; *Brita*, g. m. khden i Kautokeino, sedan i Uleåborg Joh. Junelius; *Catharina*, dopvittne 1739, 1744 i Hietaniemi; *Isak*, f. 29/8 1721, komm. i Hietaniemi, se nedan.

9. **Olaus Is. Grape** (1745-54), f. 2 juli 1719 i Neder-Torneå, son till komm. därst., sedan khden i Öfver-Kalix Isak Grape. Inskrefs underårig som stud. vid Upsala univ. 25 sept. 1734; prästv. 11 dec. 1743 till nådarspred. i Hietaniemi och utn. till kapellan här efter företrädaren 16 mars 1745, tilltr. s. å. Kapellet i Hietaniemi var 1746 nedrivet, så att konsist. förmodade, att ingen gudstjänst lärers där hållas (Hdpr. 30/4 1746). Han afled i juni 1754.

G. i febr. 1752 m. *Margareta Wegelia*, f. 8/7 1732, dotter till prosten Henrik Wegelius i Sodankylä, erhöill af K. Maj:t 5/8 1756 dubbla nådår, omg. 2/4 1761 m. handl. Nils Hedman i Torneå, d. 18/6 1805.

10. **Isak Isaksson Tornberg** (1757-86), f. 29 aug. 1721 i Hietaniemi, son till kapellan Isak Tornberg n. 8, blef underårig stud. i Upsala 6 dec. 1738 under Salomon Tornbergs ledning; past.adj. i Öfver-Torneå 1747,

befullm. komm. i Hietaniemi 28 jan. 1756, tilltr. 1757. Han och khden Grape råkade en tid komma i osämja, enär den senare varnat sin komminister för att i 2:ne predikningar ha brukat ovarsamma och emot bättrings- och salighetsordningen stridande utlåtelse, men genom bemedling af prosten Brunnius hade de ingått förlikning (Hdpr. 28/5 o. 13/7 1774). Gentemot den andliga rörelsen i Ö-Torneå, hvilken inom Hietaniemi förs. synes förlupit under mildare former, intog Tornberg en mera reserverad hållning och var den ende af pastoratets präster, som gick fri från anklagelser och åtal. Han afled 30 juni 1786 och begrofs 27 aug., 64 2/3 år gammal.

G. 1750 m. *Anna Margareta Niewardt*, f. 1727, dotter af vindragarålderman Niewardt i Sthm; d. 1803.

Barn: *Apollonia*, f. 1753 i Ö.-Torneå, *Isaac*, f. 1755, stud. 14/11 1775, länsnian i Kengis, d. i Pajala 24/10 1824, *Henrik*, f. 3/10 1756, komm. i Pajala, se nedan; *Catharina*, f. 11/10 1757 i Hietaniemi, d. 6/11 1758; *Eva*, f. 8/2 1759; *Johannes*, f. 27/4 1760, d. 11/5 s. å.; *Elisabeth*, f. 22/5 1761, d. 21/6 s. å.; *Jacob*, f. 5/9 1763, hattmakare i Torneå; *Salomon*, f. 23/10 1765; *Ulrica*, f. 30/11 1766, d. 20/3 1767.

11. **Erik Burman** (1788-1822), se khde i *Karl Gustaf* n. 2.

12. **Jacob Johan Grape** (1822-23), f. 22 sept. 1792 i Enontekis, son till dåvarande pastor därst. Eric Grape. Dennes år 1806 vunna befordran till khde i Neder-Kalix syntes öppna gynnsammare utsikter för sonens studier, men faderns år 1808 inträffade död och den ryska invasionen beröfvade honom i ett slag alla medel att kunna fullfölja skolgången. Hans ihärdighet, understödd af någon privat undervisning, besegrade emellertid svårigheterna, han inskrefs i Hsands gymn. 1811 och som student vid Upsala universitet 23 mars 1814. Då vid denna tid fäderneslandets ställning kräfdes, att den akademiska ungdomen påtog sig krigstjänst, utkommanderades han 16 juni s. å. från Upsala med beväringen till norska fälttåget, hvarunder han såsom konstituerad underofficer vid Västerbottens regemente deltog i affärerna vid Bränneberget, Lier och Medskog d. 1, 2 och 5 aug. s. å. För sitt välförhållande belönades han efter hemkomsten med medaljen för tapperhet i fält. Återupptagande sina bokliga studier, blef han 3 dec. 1815 prästvigd och förordnad att biträda prästerskapet dels i Pajala, dels i Karl Gustafs församlingar, förordn. till adj. i sistn. församl. 16 juni 1817 samt till vakanspred. och vice past. 3 jan. 1818, hvilken befattning han förestod till år 1821, då K. M:t på församlingens begäran beviljade honom rum på förslaget till khde i pastoratet; hans ungdom lade emellertid hinder för denna befordran. I stället fick han i apr. 1822 förordnande att uppehålla den lediga sacellanien i Hietaniemi och utn.

till ordinarie innehafvare i sept. s. å. med omedelbart tillträde. Han afled dock redan 13 mars 1823, saknad och omtyckt för sitt värdiga och älskvärda uppträdande. Ogift.

13. **Carl Gustaf Wijkström** (1824-57), f. 20 febr. 1800, son till prosten här i Öfver-Torneå Johan Wijkström, stud. i Upsala 1819, prästv. 30 juni 1823 i S:t Clara kyrka i Sthm och förordn. till vakanspred. i Hietaniemi; komm. härst. jan. 1824. Om hösten 1843 anklagades han inför häradsrätten för flera förbrytelser mot sjätte budet, men saken drog ut på tiden i öfver 6 år, därigenom att han upprepade gånger framställde jäfsanmärkingar emot de inkallade vittnena och inlade besvär öfver rättens beslut, på grund hvaraf han ålades att begå värjemålsed. Slutligen nödgades Hsands konsist. 30 okt. 1849 hos Justitiekanslern anmäla ärendet; framhåande dels det missnöje hos hans ämbetsbröder där i orten öfver det för ståndets anseende kränkande i de många anklagelserna, om hvilkas sanning eller grundlöshet man ännu ej genom något yttrande af domstol kunnat erhålla tillförlitlig kännedom, dels att inom den församling, där han tjänstgjorde, alltmer måste väckas förargelse däraf, att ordet och sakramenten ännu obehindradt förvaltades af en man, som af allmänna opinionen icke vidare åtnjöte den aktning, hvilken för prästämbetets gagneliga utöfning vore oundgängligen nödvändig. Först 31 okt. 1855 afkunnades Domkapitlets utslag, däri komm. Wijkström förklarades för alltid förlustig prästämbetet.¹ I K. M:ts resolution 29 sept. 1857 fastställdes underdomstolarnas beslut, och 2 dec. uppdrog konsist. åt vederbörande kontr.prost att verkställa afsättningen. (Hsandsposten 1857 n. 48.)

G. 1) m. *Hedvig Sofia Dahl*, d. 11/12 1833 i Hietaniemi prästgård, i sitt 33 år:

2) m. *Margareta Elisabeth Bergenstråhle*, f. 22/6 1814, dotter af majoren och gränsbefälhavaren i Haparanda Gust. Adolph. B. och Elisabeth Marg. Govenius, d. 14/6 1840.

Af barnen: *Johan Zachris Gustaf*, f. 22/2 1827 i Hietaniemi, v. pastor i Finska förs. i Sthm, predikant vid Sabbatsberg; *Carl Elis Wikström*, f. 16/7 1830, skolaris i Piteå skola 1843; *Emmerich Victor Nathanael*, f. 30/5 1832.

14. **Axel Stenborg** (1863-66), f. i Pajala 10 juni 1836, föräldrarna voro vakanspred. därst., sedermera kollegan vid Haparanda apologist-skola Per Stenborg och Sara Maria Burman, dotter till khden Erik Burman i Karl Gustaf. Stud. i Upsala ht. 1856. Såsom kunnig i finska språket erhöll han genom kgl. bref 4 nov. 1857 ett understöd af 500 kronor för fortsättande och fullbordande af sina prästerliga studier, aflade dimis-

¹ Komm.tjänsten uppehölls under åren 1850-55 af *Adolf Sjöding*, sist khde i Finska förs. i Sthm.

sionsex. 31 jan. 1862, prästv. 13 juli s. å. och förordnades att tills vidare tjänstgöra som vice komm. i Hietaniemi samt erhöll såsom ensam sökande fullmakt som komm. i samma församling 21 maj 1863, med omedelbart tillträde. Han afled genom drunkning i maj 1866. Ryktet gick, att han frivilligt sökt döden. Ogift.

Mellan 1866-78 uppehölls komm.-tjänsten på förordnande.

KOMMINISTRAR I PAJALA.

1. **Johannes Erici Helsing** (1757-62), f. i Helsingeby, Ö.-Torneå, inskrefs underårig vid Upsala univ. 9 nov. 1737 under J. Björkmans privata information och blef på kallelse af prosten Abr. Fougte i N.-Torneå prästvigd i Sthm 1746 af præsul. Konsistoriales kände ej till honom, enär han hvarken frekventerat skolan eller gymn. i Hsand, men han var kunnig både i finska och lappska språken, och prosten hade i 20 år förestått sin tjänst allena. (Hdpr. 26/5 1746.) Den 15 dec. 1746 förordnas Helsing till brukspredikant i Kengis, till dess någon tjänlig person utnämnes till ordinarie. År 1750 begära Torneå öfverbyggare honom till präst vid kapellet i Pajala och åtaga sig att honom behörigen försörja med nödiga hus och jord utan afkortning af den ordinarie kapellanens lön (Hdpr. 14/2 1750). Då komministraturen i Hietaniemi skulle återbesättas 1756 efter afl. Ol. Grape, ansågo sig Pajalaborna böra yrka på, att äfven deras kapellpräst erhöle enahanda ställning och ekon. vilkor som komm. i Hietaniemi, hvarföre de föreslogo att hela pastoratet skulle delas i 2:ne delar, och kaplanslönen från hvardera halfvan växelvis uppbäras af de bägge kapellerna. På samma gång förklarade Pajala församling sig nöjd med kapellpred. Jöns Helsing till komminister; en del hade dock yttrat missnöje häröfver och yrkat på särskildt val. Konsist. såg sig häraf föranlåtet att hänskjuta saken till K. Maj:ts afgörande, ty Helsing såsom tillförordnad präst vid Pajala skulle möjligen vid valet kunna blifva utesluten, fastän han väl förestått församlingen sedan 1746. Härtill kom, att brukspatron Abr. Steinholtz påstod sig med innehafvande jus patronatus vid Pajala kapell ha rätt att nämna andre kapellan. Eftersom öfverbyggarna icke vidare åstundade att hålla sin gudstjänst i Kengis, utan enl. en kgl. resolution fått uppbygga sig särskildt kapell, fann konsist., att brukspatronen icke kunde tillägna sig större rätt än att kalla präst till sitt bruk, men ej att betaga församlingen dess rätt att välja sig kapellan. Kungl. Maj:t befallde därför 20 apr. 1757, att komministerval skulle ordent. anställas, och Helsing blef vald. Han afled 19 sept. 1762.

G. m. *Brita Rutström*, dotter till fältväbeln Nils Rutström i Luleå och Brita Steen. Utfattig och under trånga villkor begärde och erhöll hon 8/3 1764 dubbla nådår för sig och 5 omyndiga barn.

Af barnen: *Clara Elisabeth*, f. 8/8 1743 i Luleå landsförs.

2. **Anders Wikman** (1765-79), f. omkr. 1726 i Pajala, son till stadskomm. i Piteå Michael Wikman.¹ Gymnasist i Hsand ht. 1743, stud. i Upsala 10 okt. 1746, aflade prästex. i Hsand 26 febr. 1757 och blef samtidigt förordn. till past.adj. i Öfver-Torneå hos khden E. Brunnus. Då denne på grund af hans ohyfsade beteende fann sig föranlåten att skilja honom från sitt bord och låta honom spisa i sin kammare, »enär pastorskan ej ville vara vid bordet jämte honom», fattade han föresatsen att aldrig tråda inom khdens våning och vidhöll denna föresats $\frac{1}{2}$ år, hvarunder endast skriftliga biljetter växlades dem emellan. I mars 1759 fick Wikman af konsist. andra varningsgraden för visad vanvördnad, åsidosatt förtroende och ett särskildt för en prästman straffbart förhållande, utmärkande tillika ett sällsamt och oböjligt sinnelag. Konsist. ville ock bemöda sig att skilja dem åt, khden skulle i ett för allt ge honom 300 dlr kmt (Hdpr. 28/3 1759). I maj s. å. flyttade Wikman som nådårspräst till Neder-Torneå och beordrades 21 dec. till hjälp åt sin fader stadskomministern i Piteå, men i mars 1720 svarar han konsist.: han ej vill begifva sig dit; hade det skett 6 å 7 år förut, hade det gått för sig, ej nu sedan han satt eget hushåll, lärt och lagt sig vinn om ett främmande språk. Konsist. förständigar honom dock att, medan vinterföret varar, förfoga sig till Piteå, eljest hotas med att efter kyrkolagen förfara (Hdpr. 26/3 1760). Ännu 2 maj tillkännages, att adj. Wikman icke företager någon flyttning till Piteå, och konsist. måste till en början sända en annan att biträda stadens komm., men dref omsider sin vilja igenom. På våren 1764 blef W. utnämnd till komm. i Pajala, där han tillträdde 1 maj 1765. En annan khde förestod nu Ö.-Torneå pastorat, men Wikman visade sig vara densamme som förr. År 1772, då frågan om ett nytt kapells uppbyggande i Pajala förelåg, besvarade sig khden Grape öfver den otidighet, hvarmed han vid syneförrättningen af den gamla kapellbyggningen blifvit bemött af komm. Anders Wikman, som vägrat att visa synerätsprotokollen under förklaring: »Ni har ingenting att göra med mina skrifter, jag visar dem intet för er, kom och tag dem om ni är karlar, här har ni nycklarna till kyrkkistan, gå och visitera om ni vill», hvarpå han med oanständiga åtbörder kastade nycklarna på bordet. Då befallningsmannen erinrade honom, om huru han en dag skulle svara för allt sitt förhållande, svarade han med gäckande ord: »ja, då sätter jag khden

---

¹ Han synes någon tid, i likhet med fadern, stafvat sitt tillnamn *Wichman*.

för mig, efter går jag och sist adjunkten. Jag krusar inte för khden och viker icke ett steg för honom, jag är lika god och hederlig karl som han.» Härför tilldelades honom 3:dje och sista varningsgraden af konsist., som skarpt förehöll honom hans vanhedrande uppförande, förrådande ett argt högmödig och otamt sinnelag. (Hdpr. 18/11 1772.) Då nu den andliga väckelsen utbredd sig inom pastoratet och khden Grape och adj. Wiklund med saktmod och varsamhet sökte afstyra de störande yttringarna af denna rörelse, fann Wikman ett välkommet tillfälle att hos landshöfdingen anklaga dem för undfallenhet och slapphet, hvarigenom de påstodos bidragit att understödja ofoget. Å andra sidan blef han själf anklagad för våldsamheter, svordomar och andra yttringar af hat mot de väckta. Resultatet blef, att hans sak skulle afgöras inför världslig rätt i samband med de af honom anklagades, och af Öfver-Torneå häradsrätt dömdes Wikman 21 dec. 1776 mildt nog till 2 års suspension från sitt innehafda prästämbete och kapellanslägenhet, hvilken syssla skulle under tiden bestridas af annan prästman, hvarefter det ankomme på Hsands konsist att återinsätta honom i samma syssla, ifall han visade märkligare prof af förändring och sedigare lefnad (*Hasselberg*, Norrl. fromhetslif s. 412). Till vice komm. utsågs adj. Isak Rechartt mot uppbärande af ½ lönen. Men innan de två åren gått till ända, hade nya felaktigheter påbördats Wikman och efter en prostvisitation 20 sept. 1778 blef han först instämd till häradstinget och därefter af Domkapitlet 21 apr. 1779 på grund af visadt förakt för den Heliga nattvarden och till följd af ett högst förargligt lefverne dömd ämbetet förlustig. Prosten Brunnius skulle återfordra hans prästbref, men det blef ej så lätt gjordt, som det var sagdt, att få det ur hans händer. Han instämde febr. 1781 inför domkapitlet, men uteblef, och befalldes ånyo under hot af kronohandräckning att 29 aug. infinna sig. Först 26 sept. 1781 mottog konsist. Wikmans prästbref insändt från landshöfdingen. Han hade för afsikt att öfverklaga afsättningsdomen, men försatt fatalierna, och hans begäran om restitution afslogs af Kungl. Maj:t 10 dec. 1782. Wikman afled 1783.

G. 5/2 1765 i Kengis m. änkan *Anna Margareta Kröger*.

3. **Erik Grape** (1781-88), sist khde i *Neder-Kalix* n. 14.

4. **Henrik Tornberg** (1789-1823), f. i Öfver-Torneå 3 okt. 1756, son till komm. i Hietaniemi Isak Tornberg och Anna Margareta Niewardt. Stud. i Upsala 14 nov. 1775, prästv. 24 juni 1780 till adj. hos fadern och nådårspred. efter honom 1786, v. komm. här i Pajala 1788, erhöll nästan enhälligt kallelse och utnämndes 18 febr. 1789 till ordinarie komm. i Pajala. Afled här 24 nov. 1823 och ligger begrafven i Kengis gamla kyrkogård.

G. 1) 1785 m. *Eva Christina Grape*, f. 1759, dotter till khden i Ö.-Torneå Isak Grape n. 11, d. nov. 1798 i Kengis af lungsot;

2) 1800 m. *Anna Maria Åkerman*, f. 1762, änka efter tullinspektoren i Torneå Carl Johan Humble.

Barn i 1:sta g.: *Greta Johanna*, f. 28/3 1789 i Kengis, g. m. bonden Olof Koivaniemi i Tarendö by, *Christina Henrica*, f. 15/5 1790, g. m. kronofogden Erik Burman, d. 20/7 1833; *Gustaf Wilhelm*, f. 29/8 1791, d. 11/10 s. å., *Isaac*, 12/10 1792, d. 8/12 s. å.; *Eva Caisa*, tvill. f. 12/10 1792, g. m. fänrik Asp; *Eric Jacob*, f. 23/12 1794; i 2:dra giftet: *Henrik Wilhelm*, f. 1801, gift; *Fredrik Julius*, bonde på Niva hemman, Pajala.

5. **Zacharias Grape** (1826-35), pastor i Karesuando, utn. till komm. i Pajala 15 sept. 1824 med tilltr. 1 maj 1826, utn. khde i Karl Gustaf 7 juni 1834 samt tilltr. där 1 maj 1835. Sist khde i *Öfver-Kalix*.

Då Pajala enl. kgl. brefvet 6/2 1828 skulle vid khden J. Wijkströms afgang utbrytas till särskildt pastorat, besattes ej komm.-tjänsten med ordinarie innehafvare, och ordnandet af saken drog ut på tiden, så att Pajala nya khde ej kunde tillträda förrän år 1849. Under åren 1835-49 innehade *Fredrik Engelmark* först förordnande som v. komm. i Pajala fr. juli 1838 samt som curam pastoris gerens från 1845; sist khde i *Karesuando*.

KAPELLPREDIKANT I MUONIONISKA.

Matthias Kolström (1788-1812), f. 30 juli 1763, var smedsson fr. Torneå, inskrefs i Hsands gymn. ht. 1782, stud. i Upsala 1785, prästv. 24 sept. 1788 till kapellpredikant vid Gustaf Adolfs kapell i Öfver-Torneå och förordn. samtidigt att tillika bestrida pastorssysslan i Enontekis. Sommaren 1797 förstördes all hans egendom genom eldsvåda; med knapp nöd kunde hans hustru och barn rädda sig undan lågorna. Familjen kom i desto ömkligare belägenhet, som denna få år förut inrättade församling bestod blott af 30 till största delen fattiga bönder och nybyggare, som knappast kunde lifnära sig själva af fiske och jakt och sällan fingo mätta sig med en ren brödkaka. Khden i Ö.-Torneå Sandberg utfärdade ett behjärtansvärdt upprop till allmänheten om bistånd åt den hårdt pröfvade familjen. (Inrikes Tidn. 1797, n. 98.) Eget nog omtalas denne fattiga prästman, dock utan uppgifvande af hans namn, af två utländska rese-skildrare, som sammanträffat med honom där uppe i lappmarken. Den ene, engelsmannen *E. D. Clarke*¹, skildrar honom vid deras möte 1799 icke utan en viss ringaktning såsom grotesk så till kostym som uppträdande, med långt okammadt hår, klädd i en svart lång rock, som hängde ned till hälarne,

¹ Travels in various countries III. 1. Lond. 1819 s. 348.

slokig hatt och lappska pjäxor och med en påk slängd öfver axeln. I denna utstyrsel kom han från den förrättade gudstjänsten. Han talade om den förlust af sitt bibliotek, som han lidit genom eldsvådan, men synes ej så noga kunnat redogöra för dess innehåll. Då Clarke under sin vistelse där erbjöd sig att rekvirera de förnödenheter, prästen kunde ha behof af, begärde denne allenast kulor och krut. Hans rykte som äkta man var ej alldeles felfritt. Den andre resenären, italienaren *J. Acerbi*, berättar i sin resebeskrifning¹, att denne präst på grund af sina motgångar i lifvet arbetat sig in i en revolutionärt politisk världsåskådning med fördömmande af adel och högre prästerskap, hvilket slog an på den frihetsentusiastiske italienaren. Tankeutbytet dem emellan förmedlades liksom i förra fallet genom mer eller mindre flytande latin.² Kolström tjänstgjorde som t. f. pastor i Karesuando 1808-9. När Muonioniska afgick från Sverige, stannade han kvar vid sin befattning, och då kapellförsamlingen år 1812 öfvergick till imperialt pastorat, blef han dess första pastor efter befrielse från past. examens afläggande. Han afled 1829.

G. i Torneå 28/9 1790 m. *Brita Elisabeth Wahlbom*, f. i Arboga 22/11 1764, dotter af skräddarmäst. Olof Wahlbom och Christina Dahlbom.

Barn: *Per Olof*, vaccinator; *Matts Adolf*, f. 1802, kateket i Muonioniska, *Emanuel*, f. 1803, past.adj. i finska Ö.-Torneå, g. 13/2 1831 i N.-Kalix m. Christ. Marg. Burman; en dotter g. m. prästmannen i Uleåborg Julius Christian Jacobsson Becker (Geneal. Sursilliana).

KAPELLPREDIKANTER I KORPILOMBOLO.

Med denna kapellpredikantbefattning var skolmästartjänst förenad, till dess tjänsterna från 1 jan. 1877 åtskildes enl. kgl. bref 9 juni 1876.

1. **Erik Anders Stenborg** (1859-64), sist khde i *Karl Gustaf*.

Ss. vik. kapellpredikanter tjänstgjorde här *Carl Mikael Stenborg* fr. 1 juli 1864-1865 års slut, khden *Per Lor. Stenborg* i Pajala jan. 1866-början af 1868 och *J. P. Wallin* febr. 1868-24 aug. 1873.

2. **Johan Petter Wallin** (1873-94) utn. till ordin. kapellpred. i Korpilombolo 25 aug. 1873, tilltr. omedelbart; sist khde i *Öfver-Torneå* n. 17.

3. **Otto William Zeidlitz** (1895-99), sist khde i *Pajala* n. 3.

¹ Voyage au Cap-Nord. T. 2.

² Dessa möten har *Y. Hirn* omnämmt i en uppsats »Finland i den utländska reseliteraturen» etc. (i Sv. Litt.-sällsk. i Finland. Förh. o. uppsatser 11. 1897 s. 155). För hänvisningen har jag att tacka kanslirådet H. J. Boström i Helsingfors.

4. **Pär Olov Petterssån** (1899-1920), f. i Eds förs., Ångermanl., 3 apr. 1867, son till hemmansägaren P. Pettersson och Katarina Margareta Strinnberg. Mogenhetsex. i Hsand 4 juni 1886, stud. i Upsala ht. 1887; efter afl. teol. examina prästv. 20 jan. 1895, past.adj. i Pajala 3 febr.-4 aug. 1895, v. past. i Juckasjärvi 5 aug.-31 aug. s. å., åter past.adj. i Pajala 1 sept.-31 dec. 1895, v. past. därst. 1 jan 1896-9 apr. 1899. Utn. kapellpred. i Korpilombolo 10 febr. 1899, uppehöll tjänsten, till dess den tillträdde 1 maj s. å.; v. pastor i Korpilombolo 1 maj-31 aug. 1920, khde härst. från 1 sept. s. å. Jämte egen tjänst innehåft kortare förordn. som kontr.adj. i Norrbottens norra kontr. och v. kapellpred. och vik. past. i Tarendö samt som fängelsepredikant vid kronohäktet i Pajala i två år från 26 febr. 1895.

G. 26/4 1899 m. *Edla Johanna Lindgren*, f. i. Öfver-Torneå 31/8 1864, dotter till handl. Nils Lindgren och Maria Gustava Jurra.

Barn: *Maria Katarina*, f. i Korpilombolo 8/4 1900, g. 12/2 1927 m. e. o. hof-rättsnotarien, e. länsbokhållaren Gustaf Axel Waldemar Westin i Gefle; *Irene*, f. 12/5 1902, sjuksköterska.

Tr.: Strödda uppsatser i Ruotsin kirkon lähetysanomat och andra kyrkliga tidningar.

BRUKSPREDIKANTER I KENGIS.

1. **Anders Tornberg** (1655-77), anställdes 1655 som brukspredikant i Kengis. I bref år 1661 anmäler prosten i Neder-Torneå hos Hsands konsist., att herr Andreas i Kongas och Öfver-Torneå har sammanvigt två unga personer; kvinnans förra man, som allenast ett år varit borta ute i fiendeland, var nu hemkommen, finner sin hustru omgift och begär en annan maka. Konsist. resolverar: D:nus Andreas skall citeras hijt til consistorium tillika med the tvenne copuleradhe personerna, så wäl som och qvinnones förre man, hvilken des för innan inthet gifftermåhl tillåthes. (Hdpr. 16/8 1661.) Brukspredikanten fälldes att utgifva 40 rdlr för sin exorbitanz med den olagliga vigningen efter sitt eget samtycke, då det stod honom fritt i val antingen att utgifva dessa penningar eller suspenderas på ett år, och thet skal han göra absque dilatatione (Hdpr. 1/6 1663). Den 2 sept. s. å. heter det: Dn Andreas i Köngas skal priveras officio, om han ej strax erlägger de 40 rdlrna. Han beforderades efter sin fader till khde i Öfver-Torneå 1677 och blef slutl. khde i *Kautokeino*.

2. **Michael Andreæ Constenius** (1677-1710), borgarson från Torneå stad. Stud. vid Åbo universitet 1665, skall han visat sig »uppkäftig»

mot univ. rektor 21 febr. 1666; sedermera utn. till bat. pred. vid något regemente samt år 1677 till brukspredikant här i Kengis, där han afled 1710.

G. m. en wallonska, dotter till en hammarsmed vid bruket.

Barn: *Sara*, g. m. brukspred. härst., sedan stadskomm. i Piteå Mich. Wikman, d. i maj 1753 i Piteå; *Anders* i Armasaari; *Elias*.

3. **Isak Joh. Tornberg** (1710-18), se komm. i *Hietaniemi* n. 8.

4. **Henrik Joh. Tornberg** (1718-19), den förres broder, sist 2. komm. i *Neder-Torneå* n. 11.

5. **Michael Andreæ Wikman** (1725-26). I okt. 1722 begärde Västerbottens bergslags fullmäktige, att Hsands konsist. ville anskaffa en brukspräst till Ö. Torneå järn- och kopparverk mot 200 dlr kmts lön. Konsist. svarade sig vilja draga försorg härom, allenast bergslagen behagade förbättra lönen, emedan det stode att befara, att ingen för detta underhåll vill begifva sig till en så aflägsen ort för den långa vägen och svåra orten på spanmål. Komm. i Enontekis 1726, slutl. stadskomm. i *Piteå*.

6. **Jonas Thomæ Bernelius** (1726-28) från Raumo, stud. i Åbo 22 mars 1710, predikant vid Kengis järnbruk 1726, miste sysslan på grund af tjänstefel 1728.

7. **Johannes Christierni Antilius** (1728-40), f. 1698, son till klockaren i Ö.-Torneå Christian Antilius, inskrefs i Piteå skola 1713 och i Hsands gymn. 1718, blev stud. i Upsala 7 nov. 1721 och befriades från inskrifningsafgiften, enär fädernehemmet blifvit spolieradt af ryssarne. I början af år 1725 erbjöd Hsands konsist. honom att få prästvigas och blifva sacellan i Enontekis, om han förfogade sig dit, men i skrifvelse 18 mars s. å. vedersakade han att mottaga denna sacellani; konsist. itererade sitt anbud med förespegling, att han skyndsamligen skulle befordras till någon bättre lägenhet, hvarföre han ej skulle ångra att ha åtlydt konsist. befallning, men 15 apr. 1725 afböjde han ånyo. Anges såsom prästv. 1726. I aug. månad 1728 anmäler prosten H. Forbus, att dn. Antilius är ankommen till Kengis bruk, och den 7 aug. s. å. utfärdar konsist. fullmakt för denne på predikantbeställningen vid bruket jämte notifikation, att han för sina trånga villkor befriades från advancements-, cartæ sigillata- och bibliotekspenningarnas utgifvande. Han förde här ett vackert lefverne och dog som en hederlig prästman 15 apr. 1740, 42 år g.

G. 15/7 1728 i Torneå stad m. *Catharina Tornberg*, dotter till khden i Juckasjärvi Joh. J. Tornberg. Hon gifte om sig 24/6 1741 i Pajala m. Antilii eftertr. härst. Joh. L:son Björkman.

Barn: *Abluna*, d. 23/7 1733 i Kengis, 4 år 3 m. 5 d.; *Sofia Sara*, g. 7/4 1760 i Gellivare med handl. i Luleå. Erik Sam. Vallberg; *Christiernus*, f. 1731, d. i Torneå, 30/7 1740; *Catharina Elisabeth*, g. 3/3 1791 i Råneå m. bergsmannen Olof A:son Söderberg i hans 2. g., d. begr. 20/6 1795; *Johannes*, d. 15/7 1736, 11 mån.; *Margareta*, g. m. handelsman Hans Engman, Luleå; *Johanna*, f. 1740, g. m. läroverkskollega Martin Westling, Piteå, d. 4/8 1789.

8. **Johan Larsson Björkman** (1740-46). I Hdpr. 15/11 1740 heter det: »Efter afl. brukspred. i Kengis Johan Antilius önskas till nådåret, att en exemplarisk man till denna vakance måtte utses». Härtill utsågs prästmannen Johan Björkman, som hade godt loford om sig, och under förväntan »att afl. Antilii sterbhus torde blifva på något sätt genom honom soulageradt». Blef pastor i Kautokeino 1746 och slutligen khde i *Gellivare* n. 3.

9. **Johan Er. Helsing** (1746-50), förordn. 15 dec. 1746 till brukspred. i Kengis, kapellpredikant i Pajala, sist komm. därst 1757, se ofvan.

10. **Olof Sandberg** (1761-75), sist khde i *Öfver-Torneå* n. 13.

År 1783 sammanslogs bruksförsamlingen med Pajala.